

Wstęp

Numer 2 kwartalnika „Dziecko Krzywdzone” w 2026 roku, podobnie jak numer 1, poświęcony jest społecznym, prawnym i psychologicznym aspektom związanym z przemocą seksualną wobec dzieci w internecie. Duże zainteresowanie autorów tą tematyką pokazuje, że zagadnienie to pozostaje istotnym problemem i kluczowym wyzwaniem dla rodziców, opiekunów oraz specjalistów. Współczesny świat cyfrowy stawia przed nimi szczególnie trudne zadania. Technologie towarzyszą dzieciom od najmłodszych lat, a środowisko online coraz silniej wpływa na ich funkcjonowanie, relacje i poczucie bezpieczeństwa. Twórcy gier, aplikacji i światów cyfrowych nie zawsze ułatwiają zachowanie równowagi między tym, co online, a tym, co poza ekranem. Wiele ekranowych gier i aplikacji zaprojektowano tak, aby wywołać szybką reakcję, co sprawia, że dzieci czują się podekscytowane i pobudzone. Ekrany kuszą niekończącym się źródłem rozrywki, a to może skutkować utratą poczucia czasu. W konsekwencji dzieci mogą spędzić przed ekranem wiele godzin. Ponad 5,5 godziny dziennie – tyle wynosi średni czas, jaki młodzi ludzie spędzają dziś aktywnie w sieci.

Numer otwiera tekst autorstwa **Agaty Szypulskiej i Katarzyny Wiśniewskiej** pt. *Od międzynarodowych zobowiązań do realnej ochrony prawnej. Instytucjonalne i legislacyjne odpowiedzi na cyberprzemoc wobec dzieci w Polsce*. Artykuł stanowi przegląd kluczowych instrumentów prawnych przyjętych w systemach Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy oraz Unii Europejskiej, dotyczących ochrony przed cyberprzemocą, a także przedstawia ewolucję tych regulacji i praktyki ich stosowania pod kątem uwzględniania specyfiki płci społeczno-kulturowej. W dalszej części Szypulska i Wiśniewska omawiają ramy prawne przeciwdziałania cyberprzemocy w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem środków przysługujących osobom pokrzywdzonym na drodze karnej. W końcowej części tekstu autorki dokonały podsumowania głównych luk i wyzwań dla skutecznego przeciwdziałania oraz zwalczania przemocy w środowisku cyfrowym wobec dzieci i dziewcząt. Przedstawiły także rekomendacje dla organów władzy publicznej w oparciu o wskazania międzynarodowych organów ochrony praw człowieka, które mogą być cennymi wskazówkami dla krajowych instytucji w tworzeniu systemowych rozwiązań, które dają dzieciom – w tym dziewczętom – wsparcie i realną ochronę przed przemocą, wykorzystywaniem i naruszeniami ich godności w środowisku cyfrowym. Jak piszą Szypulska

i Wiśniewska: „Należy więc wskazać na potrzebę opracowania skutecznej, kompleksowej i skoordynowanej polityki przeciwdziałania cyberprzemocy wobec dziewcząt i kobiet, która obejmowałaby wszystkie formy przemocy ujęte w Konwencji stambulskiej. Polityka ta powinna uwzględniać wieloaspektowy charakter cyberprzemocy, w tym okoliczności dotyczące strony przedmiotowej czynu, takie jak wiek sprawcy (np. w zakresie przemocy rówieśniczej), relacji pomiędzy sprawcą a ofiarą (osoby jej znane, ale i obce) czy sposób postępowania (np. natężenie i intensywność zachowań). Takie działania byłyby zgodne z postulatami GREVIO (2021, §36)”.

Zachęcamy także do zapoznania się z treścią artykułu autorstwa **Katarzyny Nowickiej-Pasternak**, zatytułowanego *Niewidzialna trauma w cyfrowym świecie – psychologiczne konsekwencje przemocy seksualnej online u dzieci i młodzieży oraz rola szkoły w profilaktyce i interwencji*. Autorka przywołała w nim psychologiczne konsekwencje przemocy seksualnej w internecie oraz ukazała zmiany w funkcjonowaniu emocjonalnym, społecznym i szkolnym dzieci i młodzieży. Przedstawiła też krótkoterminowe i długoterminowe skutki psychiczne, takie jak objawy traumy i PTSD, depresja, lęk, zaburzenia obrazu siebie, poczucie winy i wstydu, a także ich możliwe konsekwencje w dorosłości. W swoim tekście autorka analizuje również sygnały ostrzegawcze widoczne w środowisku szkolnym – od wycofania społecznego i izolacji rówieśniczej po agresję, zachowania ryzykowne, autodestrukcyjne oraz trudności edukacyjne.

Podkreśla, że przemoc seksualna online wobec dzieci i młodzieży często objawia się subtelnymi zmianami w zachowaniu i funkcjonowaniu w środowisku szkolnym, które mogą być pierwszymi sygnałami ostrzegawczymi. Do najczęstszych oznak należą: wycofanie społeczne, izolacja, nasilenie agresji, podejmowanie zachowań ryzykownych oraz problemy edukacyjne, takie jak spadek osiągnięć szkolnych i trudności w koncentracji. Szczególną uwagę Nowicka-Pasternak poświęciła roli szkoły, a zwłaszcza specjalistów szkolnych w zakresie edukacji emocjonalnej i seksualnej, wczesnego rozpoznawania zagrożeń, prowadzenia interwencji kryzysowych oraz współpracy z rodzicami i instytucjami pomocowymi. Wskazała też na znaczenie budowania bezpiecznego środowiska szkolnego jako kluczowego elementu zapobiegania przemocy seksualnej online i skutecznego wsparcia dzieci i młodzieży doświadczających tej formy przemocy. Nowicka-Pasternak zaznacza, że: „Nauczyciele i personel szkolny odgrywają kluczową rolę we wczesnym wykrywaniu sygnałów ostrzegawczych oraz w zapewnieniu odpowiedniego wsparcia i interwencji. Regularne monitorowanie zachowań uczniów, utrzymywanie otwartego dialogu, a także edukacja w zakresie bezpiecznego korzystania z technologii mogą znacząco zmniejszyć ryzyko przemocy seksualnej online i jej długofalowych konsekwencji”.

Publikujemy także tekst autorstwa **Katarzyny Staciwy**, który nosi tytuł *Biegli powoływani w postępowaniach karnych dotyczących seksualnego wykorzystywania dzieci w cyberprzestrzeni*. Artykuł stanowi istotny głos w dyskusji nad skutecznością ochrony dzieci w cyberprzestrzeni poprzez podnoszenie kwalifikacji przez biegłych i dostosowywanie praktyk organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości do realiów współczesności. W swoim tekście autorka analizuje wyzwania systemu prawnego związane ze zjawiskiem seksualnego wykorzystywania dzieci w cyberprzestrzeni z perspektywy roli biegłych powoływanych w postępowaniach karnych. Staciwa podkreśla dynamiczny charakter zmian zachodzących w tej przestrzeni oraz wynikającą z tego potrzebę adaptacji stosowania przepisów prawa i wypracowanych praktyk do nowych form przestępczości. Wśród zagadnień dotyczących biegłych autorka uwzględnia wyjaśnienie pojęcia biegłego, kategorii biegłych, a także ich pozycji procesowej w postępowaniu karnym. Szczególną uwagę poświęciła często powoływanym biegłym: z zakresu badań informatycznych/badań cyfrowych nośników danych, antropologii, seksuologii, psychiatrii oraz psychologii. Wśród aktualnych wyzwań Staciwa podaje przykłady braku jednolitych standardów opiniowania, metodologii oraz narzędzi, co może wpływać na jakość wydawanych opinii, a w konsekwencji – na ich przydatność dla organów procesowych. W artykule podkreślono potrzebę opracowania systemowych rozwiązań technologicznych, takich jak krajowa baza CSAM oraz narzędzi służących do wymiany informacji o wartościach *hash*, z której mogliby korzystać biegli. Wskazano także na konieczność realizacji zadań z zakresu identyfikacji osób pokrzywdzonych (ang. *victim identification*), powoływania biegłych we właściwej kolejności, a także na potrzebę indywidualnego podejścia do określania zakresu ich zadań – zwłaszcza poprzez formułowanie pytań uwzględniających kontekst danego postępowania karnego. Autorka podkreśla również znaczenie dbałości o dobrostan psychiczny biegłych, szczególnie w przypadku kontaktu z treściami przedstawiającymi wykorzystanie seksualne dziecka. We wnioskach Staciwa nawiązała do korzyści płynących ze współpracy biegłych z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych, antropologii oraz seksuologii na gruncie opinii kompleksowej, a także ujednoliconego podejścia do powoływania biegłych z zakresu seksuologii w przypadku podejrzanego/oskarżonego o czyn zabroniony, związany z nacechowanymi seksualnie, potencjalnie niezgodnymi z prawem treściami z udziałem małoletniego. Autorka zasygnalizowała również konieczność wypracowania narzędzi wspierających badanie takich treści oraz możliwość wykorzystania wiadomości specjalnych biegłych innych specjalności, takich jak analiza kryminalna czy lingwistyka kryminalistyczna.

Kolejny tekst do prezentowanego numeru przygotowała ekspertka NASK Państwowego Instytutu Badawczego, Dział Reagowania na Nielegalne Treści w Internecie Dyżurnet.pl **Zofia Cieślińska**. Tekst ten nosi tytuł *Online child grooming, czyli nagabywanie dzieci przez internet w celach seksualnych. Ewolucja i przyszłość zjawiska w kontekście rozwoju technologii*. Cieślińska wyjaśnia, że nagabywanie dziecka przez internet w celach seksualnych jest procesem, podczas którego osoba dorosła – wykorzystując technologie komunikacyjne oraz techniki manipulacji – nawiązuje kontakt z dzieckiem z zamiarem wykorzystania seksualnego. Jak podkreśla autorka, na przestrzeni lat zjawisko to ulegało zmianom, związanym z rosnącą obecnością młodych osób w sieci oraz dynamicznym rozwojem narzędzi ułatwiających zdalny kontakt. Porównując badania sprzed kilkunastu lat z nowszymi danymi, można zauważyć przyspieszenie i globalizację procesu nagabywania. Obecnie dodatkowo pojawia się trend użycia narzędzi tzw. generatywnej sztucznej inteligencji, zarówno w obszarze tworzenia sztucznych obrazów seksualizujących małoletnich, jak i do rozmów z chatbotami, które mogą generować szkodliwe treści. Cieślińska prezentuje także wyniki badań empirycznych (analiza językowa), przeprowadzone przez Dział Reagowania na Nielegalne Treści w Internecie Dyżurnet.pl NASK PIB na przykładach pochodzących z akt 400 spraw karnych rozpoczętych w latach 2016–2021. Głównym celem badania było uchwycenie i opisanie tekstowych symptomów nagabywania, które występują w rozmowach przeprowadzanych w języku polskim – tymczasem większość analiz nad procesem nagabywania dziecka przez internet w celach seksualnych koncentruje się na danych anglojęzycznych. Na koniec autorka sformułowała wynikające z danych rekomendacje oraz wnioski, z których jednym z ważniejszych jest potrzeba stałego monitoringu oraz przeprowadzenia pogłębionych badań omawianego zjawiska.

Zachęcamy do zapoznania się z tekstem autorstwa **Zuzanny Rożek**, który nosi tytuł *Sharenting a ochrona wizerunku i prywatności dziecka – potrzeby i perspektywy rozwoju polskiego ustawodawstwa*. Rożek w swoim tekście podejmuje problematykę zjawiska *sharentingu*, rozumianego jako upublicznianie przez rodziców informacji o dziecku oraz jego wizerunku w przestrzeni internetowej. Punktem wyjścia rozważań jest postępująca cyfryzacja życia społecznego, która sprzyja normalizacji ekspozycji sfery prywatnej, w tym dzieci, niezdolnych do samodzielnej oceny konsekwencji takich działań. Celem opracowania jest zbadanie, czy obowiązujące regulacje prawne, w szczególności na gruncie prawa polskiego oraz rozporządzenia RODO, zapewniają skuteczną ochronę wizerunku i prywatności małoletnich. Rożek zauważa, że dla ochrony dziecka szczególnie istotny jest motyw 38 RODO, który wyraźnie podkreśla potrzebę wzmocnionej ochrony małoletnich w środowisku cyfrowym ze

względu na mniejszą świadomość dziecka na ryzyka i konsekwencje w związku z przetwarzaniem danych osobowych. W prezentowanym artykule Rożek definiuje i omawia różne formy *sharentingu* oraz wskazuje przyczyny, dla których rodzice decydują się na upublicznianie wizerunku swoich dzieci w internecie. Ponadto przedstawia zagrożenia dla rozwoju psychicznego i tożsamościowego dziecka oraz jego bezpieczeństwa cyfrowego, w tym ryzyka kradzieży tożsamości i wykorzystania wizerunku przez narzędzia sztucznej inteligencji. Jak podkreśla Rożek: „W momencie publikacji zdjęcia, materiału wideo czy innych informacji o dziecku, rodzic tworzy cyfrowy ślad małoletniego, nad którym dziecko nie ma żadnej kontroli, a który to w istocie bardzo szybko wymyka się spod kontroli, także samych rodziców, (...) każda publikacja dokonana przez rodzica sprawia, że dziecko bezpowrotnie traci możliwość samodzielnego ukształtowania własnej biografii i sposobu jej przedstawienia w przyszłości”. Warto dodać, że analiza prawna została uzupełniona przez Autorkę przeglądem rozwiązań przyjętych w wybranych państwach europejskich – we Francji, Włoszech i Hiszpanii. Postawiona przez Rożek teza badawcza zakłada, że obecne regulacje są niewystarczające dla ochrony podmiotowości dziecka, co stanowiło bezpośrednią przyczynę podjęcia niniejszej problematyki.

W numerze nie zabrakło też tekstu omawiającego wyniki badań własnych pt. *Oszacowanie oddziaływania społecznego działań profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa dzieci w internecie metodą SROI*. Jego autorami są **Justyna Szołajska** i **Szymon Wójcik**. Celem artykułu jest oszacowanie społecznego oddziaływania działań profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w internecie z wykorzystaniem metody społecznej stopy zwrotu z inwestycji (SROI). Punkt wyjścia stanowi analiza skali i charakteru zagrożeń online, obejmujących m.in. kontakt ze szkodliwymi treściami, przemoc rówieśniczą, wykorzystanie seksualne czy problemowe używanie internetu. W artykule autorzy omówili również rolę oraz skuteczność działań profilaktycznych, wskazując na ich znaczenie w ograniczaniu ryzykownych zachowań i wzmacnianiu kompetencji cyfrowych dzieci oraz ich opiekunów. Jak podkreślają Szołajska i Wójcik: „W obszarze przemocy rówieśniczej online skuteczność działań profilaktycznych została potwierdzona w licznych badaniach ewaluacyjnych. Metaanalizy wskazują, że szkolne programy przeciwdziałania cyberprzemocy prowadzą do redukcji sprawstwa o około 10–15% oraz wiktyimizacji o około 14% (Gaffney i in., 2019). Szczególnie efektywne okazują się interwencje kompleksowe, które łączą rozwijanie kompetencji emocjonalnych, samoregulacji, umiejętności społecznych oraz wiedzy na temat bezpieczeństwa cyfrowego, a także oddziałują na klimat szkoły. Wyniki te sugerują, że działania profilaktyczne przynoszą najlepsze rezultaty wtedy, gdy mają charakter wielowymiarowy i długofalowy”. Omawiane

w tekście badanie koncentruje się na programie „Dziecko w Sieci”, realizowanym przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, i stanowi próbę oszacowania jego wartości społecznej poprzez zastosowanie metodologii SROI. Analiza została przeprowadzona zgodnie z międzynarodowymi standardami, obejmując identyfikację interesariuszy, mapowanie rezultatów, przypisanie im wartości finansowych oraz obliczenie syntetycznego wskaźnika zwrotu. W artykule wskazano także na lukę badawczą w zakresie zastosowania SROI w obszarze bezpieczeństwa online dzieci, odwołując się do analogicznych badań z zakresu zdrowia publicznego i profilaktyki zdrowia psychicznego. W opinii autorów uzyskane wyniki pozwalają na oszacowanie relacji między nakładami ponoszonymi na działania profilaktyczne a generowaną przez nie wartością społeczną, podkreślając opłacalność inwestowania w profilaktykę. Artykuł dostarcza argumentów na rzecz rozwijania i skalowania programów edukacyjnych w obszarze bezpieczeństwa cyfrowego oraz wskazuje na użyteczność metod ekonomicznej ewaluacji w analizie działań społecznych.

Numer zamyka tekst autorstwa **Sarah Skye Napier, Michaela C. Seto, Judith Cashmore i Rity Shackel** pt. *Cechy pozwalające przewidzieć narażenie na kontakt z materiałami przedstawiającymi wykorzystywanie seksualne dzieci oraz późniejsze intencjonalne oglądanie takich treści wśród próby badawczej obejmującej użytkowników internetu*, stanowiący przedruk artykułu pierwotnie opublikowanego w czasopiśmie „Child Abuse & Neglect” 156/2024. Celem badania analizowanego w tekście przez zespół kanadyjskich i australijskich ekspertów jest wskazanie czynników predykcyjnych dotyczących kontaktu z materiałami CSAM i późniejszego intencjonalnego korzystania z takich materiałów wśród badanych. Autorzy zastosowali wielowymiarową analizę regresji logistycznej za pośrednictwem anonimowej ankiety przeprowadzonej wśród 5512 użytkowników internetu w danej społeczności oraz późniejszego intencjonalnego korzystania z materiałów CSAM w podgrupie 459 osób oglądających treści CSAM. Badanie wykazało, że cechy istotnie związane z kontaktem z materiałami CSAM charakteryzujące respondentów obejmowały: płeć męską, starszy wiek (25–34 lata i powyżej 55. roku życia w porównaniu z przedziałem wiekowym 18–24 lata), miejsce zamieszkania w Australii, Nowej Zelandii lub Kanadzie (w porównaniu z Wielką Brytanią), wcześniejszą ekspozycję na pornografię dla dorosłych (poniżej 14. roku życia), doświadczenie przemocy fizycznej lub zaniedbania w dzieciństwie, oglądanie pornografii przedstawiającej zoofilię z udziałem dorosłych, oglądanie pornografii przedstawiającej BDSM z udziałem dorosłych, prawdopodobieństwo (według własnych deklaracji) kontaktu seksualnego z dzieckiem oraz odwiedzanie pedofilijskich forów internetowych. W podgrupie prawie połowa badanych (218 osób stanowiących 47,5%) ponownie intencjonalnie oglądała

materiały CSAM w następstwie pierwszego kontaktu. Prezentowane wyniki mają istotne znaczenie w kontekście zapobiegania pierwszemu kontaktowi z materiałami CSAM oraz dalszemu oglądaniu treści CSAM w następstwie pierwszego kontaktu.

Oddając numer do rąk Czytelników, chcemy podkreślić, że przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci powinno być adresowane także do sprawców. Badania wskazują, że w powstrzymaniu ich przed krzywdzeniem dzieci kluczowa jest profilaktyka związana ze wzmacnianiem mechanizmów samokontroli wewnętrznej (empatii, autoregulacji emocjonalnej) i zewnętrznej (więzi i norm społecznych, poczucia przynależności). Dlatego też zachęcamy do zapoznania się z Programem profilaktyki wykorzystywania seksualnego dzieci **ReDirection** i rozpowszechnianiem wiedzy o nim. To anonimowy, dostępny online program pracy nad sobą dla osób mających zamiar skorzystać z materiałów przedstawiających wykorzystanie seksualne dzieci (CSAM), oparty na założeniach terapii behawioralno-poznawczej. Pomaga on uczestnikom w przyjęciu stylu życia, w którym nie ma miejsca na CSAM. Program uczy, jak zarządzać emocjami, myślami i zachowaniami, aby świadomie zmienić swoje życie i przestać sięgać po szkodliwe treści, co przekłada się na zwiększenie bezpieczeństwa dzieci. Jego uczestnicy dowiadują się, co prowadzi ich do korzystania z CSAM, dlaczego powinni zrezygnować z takich materiałów, a tym samym nie krzywdzić dzieci, oraz jak mogą zmienić swoje zachowanie, aby osiągnąć długotrwały efekt. Rozwiązanie stworzyła fińska organizacja Protect Children, a Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę jest odpowiedzialna za jego polską wersję. Więcej informacji na temat programu ReDirection można znaleźć tu www.redirectionprogram.com

Zapraszamy do lektury!